

Omnia adest ætas, ubi sexus uterque gregatur
 Cleri seu populi vox lætitia modulatur
 Quolibet ornatu via, qua transit variatur
 Pœmpa triumphalis tibi Cæsar tanta negatur
 Te veniente decus patrum cum lege fugatur;
 Hujus in adventu lex justitiæ renovatur
 Cum socero pugnas; civile malum dominatur
 Per te nulla quies, dum Cato siti moriatur:
 Hoc sed Patre pio gens genti pacificatur
 Ecclesiæque status jus in proprium reparatur,

(5) Videntur quædam deesse nam et hic in ms. alia manu aliena quædam addita sunt, ne pagella scilicet vacaret.

A Plurima signa Deus super infirmis operatur
 Ejus per meritum dum quæque febris relevatur;
 Quod quia Tuscanus, Ligur, Appulus astipulatur
 Carmine præsentem per plura supersedeatur;
 Ast ad eos, quibus iste stylus servit, redeatur
 Ad mare tendebant ut ab hoste viæ caveatur
 Navis ut aggreditur, submergens unda levatur
 Ut pater a genito miseranda sorte feratur
 Quam rerum faciem, nisi passus, quis meditatur.
 (5)

VITA CHOUNRADI

CONSTANTIENSIS EPISCOPI

AUCTORE UDALSCALCO.

(PERTZ, *Monumenta Germanicæ historica*, Script. t. IV, p. 429.)

MONITUM

Udalricus I Constantiensis episcopus cum Chounradum antecessorem suum a Calixto II papa inter sanctos referri postulans, hoc nisi vita illius in generali concilio coram papa recitata et comprobata fieri non posse responsum accepisset, Vitæ conscribendæ Udalscalcum, Augustensem SS. Udalrici et Afræ monachum, adhibuit (6). Qui Eginonem abbatem, ab Hermanno episcopo, Heinrici V imperatoris partibus favente, Augusta pulsum fideliter comitatus, cum tunc temporis apud Udalricum hospitio exceptus exsularetur (7), officium sibi injunctum explevit, et antiquis schedulis vetustisque relationibus sibi ab Udalrico oblatis innixus, librum concinnavit (8), quo per ipsum et Heinricum vicedominum papæ oblato, Calixtus II ex decreto concilii rescripsit, ut si vera esse agnoscerentur miracula quæ per eum a Deo facta dicerentur, scripturis et lectionibus memoriter deinceps teneretur. Responso benevolo recepto legati regressi, in itinere capti et aliquanto tempore carceri inclusi sunt, ubi Udalscalcus rogatu concaptivorum historiam Chounradi « suaviter modulatus est, » quam non multo post dimissus Udalrico episcopo una cum litteris Calixti detulit; quibus allatis, corpus Chounradi d. vi Kal. Decembris a. 1123 elevatum est (9).

Liber ab Udalscalco centum quinquaginta fere annis post obitum Chounradi compositus et satis jejunos, jam prodit ope

1) Codicis monasterii Sanctæ Crucis in Austria, quem a. 1821 evolvi et D. Franciscus Goldhann Vindobonensis in usum nostrum nuper exscripsit. Est membranaceus in folio maximo sæculi XII. Idem fere textus.

2) Chronico episcopatus Constantiensis, auctore Jacobo Manlio, insertus legitur (10), unde nonnullos locos emendare et capitulum unum supplere licuit.

3) De codice, Udalscalci nomen præferente, quem Leibnitius inter libros Vindobonenses laudat (11), nihil comperi; certe quem ipse catalogos bibliothecæ secutus in Annalibus nostris adnotavi (12), cum Vitam istam minime exhibere, Chmelius noster rogatus ad me retulit (13).

NOTÆ.

(6) V. infra Hist. translationis S. Chounradi.

(7) Cf. Udalscalci librum De controversiis inter Hermannum episcopum et Eginonem abbatem in Canisii Thesaurio edit. 2, t. III, p. II, p. 1 sqq., et Sigismundi Chronicon Augustanum ecclesiasticum l. II, c. 2, in Pistorii SS. t. III, p. 675.

(8) V. Præfationem.

(9) V. Hist. translationis.

(10) Pistorii SS. III, 711-717.

(11) SS. Brunsv. II, Præf. p. 2.

(12) II, p. 498 (in Catalogo Hist. eccl. 111).

(13) Codicis qui olim in monasterio Bodecensi exstabat apographum inter schedas sociorum Bollandi Bruxellis in codice regio 8953 Bethmannus vidit.

PROLOGUS.

Domino ¹ Calisto papæ sanctissimo, Udalrikus A Constantiensis ecclesie famulus, cum universo dominici gregis sibi commisso ovili, debita obedientie et ² servitutis voti cum orationis ³ instantia. Divini clementiam ⁴ respectus, sub vestre paternitatis gubernaculo dies nostros multis consolantem ⁵ bonis propensiori gratiarum actione magnificamus ⁶, cum de tranquillo rerum statu et nova sanctorum claritate, qua diversae illustrantur ecclesie, gaudeamus. Sicut enim splendor veri solis plures ⁷ mundi partes ⁸ electorum suorum meritis quasi totidem radiis penetravit, ita ad nostrum quoque vergens occidentem, per felicitatis memorie Chunradi Constantiensis episcopi miraculorum insignia non impari luce totam nostris temporibus Alamanniam perfudit. Pro cuius gloria, ut moris est ecclesiarum, canonizanda cum ⁹ sedis apostolicæ presentiam crebris jam dudum interpellasse litteris, hoc inmutabilis sententiae responsum accepi, vitam ejus in concilio recitandam

et comprobandam fore generali, et ⁹ testes insuper idoneos signorum quæ per eum sunt seu facta sunt, ibidem adhibendos, ut tantis celestium donorum beneficiis reverentia fidelium assurgat universalis, et ¹⁰ per hoc invidia, quæ nec mortuis parcat, obstruatur ¹¹ particularis, cum digito Dei malefici superentur ¹² Pharaonis. Quapropter operam deili, ex patrum scedulis, hujus viri dignissimam Dei ¹³ conversationem potius quam miracula, quæ nonnumquam reprobis cum sanctis communia sunt, continentibus, sequens opusculum colligere, vestreque sublimitati examinandum dirigere, malens stilum simpliciorum verecundie paterè, quam civitatem supra montem ponendam in valle torporis et oblivionis diutius laterè. Adjeci tandem ex innumeris, quibus plurimæ ad memoriam ejus lætificantur nationes sub probabili testimonio, pauca duntaxat signa, ne sicut videntibus gaudium, ita audientibus nimietate sua generent ¹⁴ fastidium.

INCIPIT VITA.

I. Igitur beatus Chunradus, nobili Alamannorum stirpe exortus, in paradyso ¹⁵ ut germen erumpens uberius florem, illustrem natalium ¹⁶ exornat propaginem. Quem enim clarum altior carnis edidit ¹⁷ nativitas, hunc clariorem atque excellentiorem ¹⁸ spiritus reddidit generositas, ita ut ¹⁹ in hanc ab ipsis tenerioribus ²⁰ annis totus transfertur. Gratia quippe superna virtutum iniciis primordia ejus comitabatur, et quantus esse futurus, jam pro ætatis ²¹ modulo non mediocriter in eo informabatur ²². Denique traditur a parentibus Constantiensis ecclesie fratribus litterarum scientia imbuendus; in quorum contubernium illius sorte, cujus est assumptio nostra, receptus, ad excubias tabernaculi quod fixit Deus ministerium ²³ initiatur leviticus. Nec defuit nectio spiritus alumni sui præcordiis, quæ frustrari non sinebat laborem hominis extrinsecus docentis, dum quælibet liberalis disciplina ²⁴ docibilis Dei ardentius reconderet semina, multiplici quandoque fructu ²⁵ proferenda.

2. Illis studiis lubrico ætatis illius gradu trans-

curso, solidioris intellectus et habitus roborat animum progressu, in tantum ut corruptibilis æstimationis divinæ temperaret timore, et ²⁶ per hoc in ejus pectore sedes fundaretur sapientiæ. Nam ²⁷ tamquam in editiori gravitatis morum solio residens, mirabatur, si retro respiceret præcipitium adolescentiæ immuni se passu evasisse; nec tamen de ²⁸ hincque servata præsumens innocentia, vitam artioris parsimonie moderatur ²⁹ observantia.

3. Per idem tempus ecclesie Constantiensis pontifex reverendus præsidebat Nothingus (an. 920-934), qui ubi viri hujus conversationem probabilem et honestam comperit, in opus ministerii sui eum assumpsit, et instar Josuæ populo Dei præferendus instrueretur, qualiter ipsi præsuli tanquam Moysi successurus ducatu spirituali quandoque potiretur. Publicis igitur et privatis ecclesiasticæ curæ negotiis instans, ut major consilio, ut expeditior verbo, illius gratia de cuius plenitudine omnes accepimus, non sine ³⁰ admiratione vigilantius auditur ab omnibus, cum in singulis causis et personis idem sibi,

VARIÆ LECTIONES.

D. et venerabili 2. ¹ et s. desunt 2. ² orationum 2. ³ Divina clementia 2. ⁴ consolandum 2. ⁵ magnificemus 2. ⁶ alias 2. ⁷ plagas 2. ⁸ deest 2. ⁹ ac 2. ¹⁰ observetur 2. ¹¹ molestia superetur 2. ¹² deo 2. ¹³ sui generarent 2. ¹⁴ paradyssi 2. ¹⁵ nobilium 2. ¹⁶ deest 2. ¹⁷ tenioribus 1? ¹⁸ pietatis 1. ¹⁹ formabatur 2. ²⁰ minister 2. ²¹ discipline 1. *vocabulo doctrina deleta.* ²² ac 2. ²³ Jam 2. ²⁴ deest 1. ²⁵ moderatus 1? ²⁶ sui 1?

diversus pro rationis qualitate videretur aliis ³⁹. Super egenum et pauperem, ut intelligens inopiam ⁴⁰ esse quam divitiarum alienam a se fecerant, compassionem experiri desiderat, [se ⁴⁰ miseriorem], se inferiorem reputans, si cuique pro viribus non subveniat. Cunctis oppressis, pro sui relevatione ⁴¹ tunc temporis episcopum advenientibus, hic facilis accessus, hic non emptus causidicus, hic postremo adiutor existit inopportunitibus ⁴². Verum quia tantæ virtutis homo digniori probandus erat exercitio, in præpositum a fratribus eligitur, ac per hoc communi rerum utilitati prospicitur. Nam juxta adeptum ⁴³ culminis honorem, quod hactenus voluntate ⁴⁴, deinceps operatur bonum ad omnes facultatis liberalitate ⁴⁵, præsertim cum ambitionis, quam nimirum generat avaritia, ignoret cæcitatem ⁴⁶; sed quanto magis sit, eo ⁴⁶ magis sectetur humilitatem, eo largius caritatis amplectatur benignitatem. Non minus et ipse honorabilis atque amabilis, tum ⁴⁷ pro reverentia dignitatis, tum ⁴⁷ pro affectu paternitatis habetur universis; qui felix revera illud ævum arbitrantur, quo tanti vir exempli divinitus orbi donatur.

4. Interea præfatus antistes Notingus humanæ debiti persolvens naturæ defungitur; cuius corpus a sancto et venerabili Udalrico Augustensi præsule ⁴⁸ sepelitur. Hic admirabilis vitæ pater, cum erga ⁴⁹ viduatam ecclesiam in eligendo episcopo pro cælesti duceretur oraculo, triduanum jejunium toto clero indixit et populo, dignum asserens, præcipua ⁵⁰ quæque divinarum rerum consilia majori devotione a spiritu consilii fore petenda. Cumque ⁵¹ die statuta frequens utriusque sexus et ætatum esset ⁵² concursus, grandis omnium sit expectatio, quem Deo plenus pater Udalricus ydoneum gregi dominico pastorem exprimat primus. Ille spiritu instructus, Chunradum non modo irreprehensibilem, sed omni qua apostolus episcopum describit forma perfectum, in hoc opus bonum hortatur assumendum. Nec ⁵³ mora, hæc vox in ore universorum: *Juxta generale votum dedit nobis Deus episcopum!* Reuidentem itaque ⁵⁴ et indignum se vociferantem cathedra pontificali Constantia suum exaltat Chunradum, ad cælum usque laudibus suum attollit electum ⁵⁵. Gaudet clerus, se talem promeruisse pontificem ⁵⁶ qui sibi prudentia ⁵⁷ præesse valeat et providentia, cum alterum eorum hunc principaliter ⁵⁸ ordinem respiciat, altero eorum ⁵⁹ specialius indigeat. Quamvis enim filii seculi prudentiores filiis lucis in generatione sua sint, ab illa tamen sapientia quæ desursum est oculus eorum quam plurimum

A caligat, cuius radii Deo dicatos tamquam proprios clarius ⁶⁰ illustrant. Quorum etiam purior obtutus solerti ⁶¹ præidentis servandus est cura, ne aliqua tenebræ seculi turbetur nebula. Impaciens enim pluviarum est purpura, qua ⁶² altare aureum tabernaculi fœderis involvitur; sagis vero cilicinis turbis et imbrium tempestas impune excipitur.

5. Sed ut stilus ad novum recurrat antistitem, lætatur ⁶³ populus de tam eximio pastore, cuius voce indesinenter ad uberrima superæ beatitudinis invitatur ⁶⁴ pascua, cuius vita nullatenus a sana discrepat doctrina ⁶⁵. Cum enim sic se imperitum hominum genus habeat, ut si secus doctrinam ⁶⁶ quam docet prædicator non agat, nec verum quidem suspicetur quod ⁶⁷ dicat, hic veritatis doctor ⁶⁸, hic operator ⁶⁹ justitiarum operum commendatione vulgari laude ferebatur, ac per hoc non paucas Deo animas lucratur ⁷⁰. Pauperes in eo se vere patrem invenisse ⁷¹ fatentur, quorum miseriarum caninus suis refrigerat diebus, quorum nuditas vel inedia hospitalis viri largitate solatur continua. Quibus et domum in ipsa civitate ædificavit, in qua sacro principum ⁷² ecclesiæ numero duodecim pauperes præter alios omni hora supervenientes ⁷³ jugiter disposuit pascendos. Postremo ipsi nobiles ac potentes mundi exemplo ejus sub potenti manu Deo ⁷⁴ addiscunt humiliari, nec est ulla jam utriusque sexus mortaliū conditio, quæ suo non instruat exemplo vel ⁷⁵ documento, vel ⁷⁶ reficiatur beneficio.

6. Principalem præterea genitricis Dei ecclesiam duplici cumulavit thesauro, copiosis scilicet ⁷⁷ undecumque ⁷⁸ collectis sanctorum reliquiis et metallorum ex auro et gemmis fulgoribus preciosis. Tres insuper basilicas, unam foris murum civitatis, duas infra construxit, quas et abundante dote ⁷⁹ dedicavit. Ex quibus in ea ⁸⁰ quæ ad honorem beati Mauricii fundatur sepulchrum Domini in similitudine ⁸¹ illius Jerusalemiani factum mirabili aurificis opere per gyrum decoravit; ubi etiam ⁸² et ⁸³ clericos datis stipendiis ordinavit. Augeret quoque numerum majoris ecclesiæ fratrum; spaciosum ac memorabile ex propriis tradens ⁸⁴ eis allodium, ne, si militantes Deo gravius paterentur victus aut vestitus dispendium, illud tamquam in deserto murmurantibus virus irreperet serpentium ⁸⁵, quod non nisi per dominicæ passionis fugatur intuitum. Quamquam enim nosset, timentibus Deum nichil deesse, cum aut rebus aut sola qua penuriam superent patientia exuberent, modis tamen omnibus præcavere conatur, ne scandalo vel extremo ⁸⁶ pusilli Jhesu offendantur. Plenus enim ⁸⁷ ante et retro

VARIAE LECTIONES.

diversis 1. ubi aliis deest. ³⁹ p. int. eorum inop. 2. ⁴⁰ desunt 1. ⁴¹ revelationi 1? ⁴² a. in oportunitatibus 2. ⁴³ adepti 2. ⁴⁴ voluntatem — liberalitatem 1. ⁴⁵ cæcitates 2. ⁴⁶ tanto 2. ⁴⁷ dum — dum 2. ⁴⁸ pontifice 2. ⁴⁹ gratia 1? ⁵⁰ majora 2. ⁵¹ Tum 2. ⁵² deest 2. ⁵³ Hec 1? ⁵⁴ ergo 2. ⁵⁵ clericum 1? ⁵⁶ præsulem 2. ⁵⁷ et sapientia 2. ⁵⁸ præcipue 2. ⁵⁹ deest 2. ⁶⁰ p. filios c. 2. ⁶¹ vigilantia 2. ⁶² quam 1. ⁶³ novi antistitis obsequium veluti parvulus ad maternum recurrat sinum, lætatur 2. ⁶⁴ u. vitæ inv 2. ⁶⁵ opera a salubri n. discrepant d. 2. ⁶⁶ deest 2. ⁶⁷ vera... quæ 2. ⁶⁸ d. verax 2. ⁶⁹ orator 2. ⁷⁰ lucrabatur 2. ⁷¹ accepisse 2. ⁷² quo s. principium 1. ⁷³ extra superv. 2. ⁷⁴ dei 2. ⁷⁵ e. vel desunt 2. ⁷⁶ seu 2. ⁷⁷ videlicet 2. ⁷⁸ undique 2. ⁷⁹ easque d. habundanti 2. g) illa 2. ⁸⁰ similitudinem 2. ⁸¹ deest 2. ⁸² speciosum ex o. ac. memoriale t. 2. ⁸³ serpentinum 2. ⁸⁴ deest 2. ⁸⁵ aut 1.

oculis, præsentibus prospicit atque ⁷⁶ futuris, nec est studium æcclesiasticæ traditionis ⁷⁷ aut religionis, unde fervente ⁷⁸ in Deo animum ⁷⁹ enormitas exterreat laboris.

7. Pericula maris tertio temptat, ut totiens Hierusalem etsi terrestrem videat; non pro nichilo ducens, si terram repromissionis aspectu intueretur ⁷⁹ carnis, ubi patriarcharum figuris et prophetarum trascensis oraculis, ipsum Deum hominem ⁸⁰, quem præcinebant septem humanitatis assumptæ ⁸¹ reserantem signacula, fidei contempletur oculis.

8. Supramemorati patris Udalrici, ut Davit Samuelis, perfruitur amicitia, exercitatur visitacionis mutæ frequentia. Nec incongrue ⁸²; in ipso enim ⁸³ spiritu antistes hic per episcopum eligitur, in quo ⁸⁴ illic rex ⁸⁵ per prophetam ungitur. Est autem in territorio Constantiensi castrum ex situs ⁸⁶ proprietate Loyfen ⁸⁷ denominatum (14); in quo dum simul commorantes, die quadam maximum Reni velut in abyssum inibi ⁸⁸ proruentis indeque visu terribili ⁸⁹ ebullientis mirarentur impletum, duas vident volucres circa rupes e medio fluminis incessanti ⁹⁰ volatu gyranter. Quæ et crebrius, ingruente rotatus defectu, unda torrenti jam jamque præcipitari ⁹¹ incipiebant, rursusque emergentes, miserabile spectaculum intuentibus præbebant. Nec diu re insoluta obtutus sanctorum frustrantur ⁹², qui, in avium specie animas nondum plene ⁹³ purgatas illo tormenti genere cruciari, per spiritum docentur. Festinatur ergo ad celeberrima mensæ cœlestis præsidia; et prior ut hospes accedere cogitur Udalricus ⁹⁴, hostiam vitæ immolaturus. Qua divinitus suscepta ⁹⁵, nonnisi una comparet avicula; altera per dominum domus ⁹⁶ salutis offertur ⁹⁷ victima, et altera simili translationis modo liberatur anima.

9. Præterea spiritum prophetiæ ⁹⁸ beatissimo Chunrado non defuisse, ex his quæ sequuntur possumus colligere. Causa extitit, pro qua terminanda domum, in qua ⁹⁹ morabatur, cum paucis consilium habiturus egreditur. Super cujus sedile in medio relictum dum optimæ indolis Gebehardus, tercius post eum episcopus, non serii gratia consedisset ¹⁰⁰, repperit in eo, talia a superveniente patre non sine rubore verba audivit: *Præmature, inquit, Gebeharde, sedem meam arripuisti; ante tempus locum pontificis invasisti. Michi succedet, qui prior te in hac cathedra sedebit.* Quod quam verum fuerit, exi-

tus rerum probavit. Viro namque Dei de ¹⁰¹ præsentibus beato Chunrado ¹⁰² sublato, Gemenoldus ¹⁰³ quidam vacante excipitur solio. Hoc item ante lustrationem defuncto, dictum Gebehardum Constantia promeruit pastorem, sanctitatis revera et morum prædecessoris sui Chunradi in omnibus heredem.

10. De ¹⁰⁴ cujus virtutibus retexere aliqua, epistolæ minime permittit angustia, maxime cum tantæ credantur, quam ad laudem ipsius materia brevitatis impatiens esse videatur. Tandem ad transitum patris Conradi calamo festinanti, de multis, quæ ad honorem Dei in sui pontificis dici poterant factis, unum ponatur, quod tam imitatione quam admiratione relatu non indignum censeatur. Paschalis siquidem lætitiæ ¹⁰⁵ dies advenit, in qua vir iste Agnum, cujus sanguine tum intentionis nostræ superliminare, tum postes corporis purgantur et animæ, inter missarum artiore ¹⁰⁶ Deo patri obtulit. Accepto ergo corporis dominici sacramento, venit ad sanguinis ejusdem participationem. Calix ex more disco operitur; aranea vitæ liquori illapsa cernitur. Animal mortis exilium homini exteriori minatur, sed interim poculo immortalis animatur. Quod fecit minister cœlestis convivii? Summa accinctus fide, nihil in hac re mortale, nihil ducit exitiale; avidius consumit et quod sacramenti et quod exterminii fuit, non immemor antiqui serpentis venenum antidoto passionis dominicæ evacuatum. Cerneret ministerii hujus cœoperatores pallescere, imminens antistiti, ut suspicantur, necis periculum circumstantibus innuere. Ab omnibus in commune tristatur ac timetur, dies gaudii in mœrorem vertitur. Tamen peracta communionis distributione, ultra omnium spem ad mensam, artus jejuniis attenuatos relecturus, accedit, sed non gustando cibum aliquandiu sedit. Percontatur secretius quid esset acturus. *Expecto, idquit, hospitem in proximo venientem.* Et reclinato super mensam capite, exitium aranæ aperto præbet ore, quæ nec mori in homine Dei, nec mortem potuit inferre. Tum quanta convivarum exultatio, quanta de viri constantia suboritur admiratio, lector potius animo concipiat, quam experimendum verbis exigat.

11. Ceterum plenus dierum beatus Chunradus ¹⁰⁷ cursum consummavit. fidem servavit, in reliquo repositam sibi coronam, justiciæ a Domino accepturus, justo iudice ¹⁰⁸. Transiit autem de hujus exilii tenebris 6. Kal. Decembris, anno dominicæ incarna-

VARIÆ LECTIONES.

⁷⁶ te adicimus 1? ⁷⁷ ferventem? ⁷⁸ illius a. 2. ⁷⁹ promissionis et oculis intueretur 2. ⁸⁰ et h. 2. ⁸¹ suæ 2. ⁸² immerito 2. ⁸³ quippe 2. ⁸⁴ antistes 1? episcopus hic per antistitem el. quo 2. ⁸⁵ deest 2. ⁸⁶ exitus 1. ⁸⁷ Lauffen 2. ⁸⁸ deest 2. ⁸⁹ horribili 2. ⁹⁰ f. prominentes incessantique 2. ⁹¹ Quæ ing. interdum r d. aquarum voragine præcipitari 2. ⁹² insolita sancti f. 2. ⁹³ n. pene plene 1. necdum ad plenum p. 2. ⁹⁴ senior Udalricus 2. ⁹⁵ accepta 2. ⁹⁶ Conradum add. 2. ⁹⁷ aff. 2. ⁹⁸ prophetie 1. ⁹⁹ q. iugue m. forte? ¹⁰⁰ sedisset 2. ¹⁰¹ a 2. ¹⁰² b. ch. desunt 2. ¹⁰³ gemenoldus 1. ¹⁰⁴ caput 10. deest 1. ¹⁰⁵ lætitiæ 2. ¹⁰⁶ celebrationem? ¹⁰⁷ b. C. desunt 2. ¹⁰⁸ s. sibi que rep. just. cor. a Deo i. i. recepit. T:ansiit. 2.

NOTÆ.

(14) Laufen infra Schafhausen.

eionis nongentesimo septuagesimo sexto, episcopatus A vero ¹⁰⁹ sui quadragesimo secundo, mundi videlicet ¹¹⁰ heremum vastissima virtutum progressibus tamquam sub hoc castrorum numero feliciter transcur-
sa ¹¹¹. Spiritu ¹¹² itaque ad caelestem patriam assumpto, sanctum corpus ejus cum omni reverentia sepultum est ante ecclesiam sancti Mauricii martiris, quam ipse construxit et in qua sepulchrum Domini, sicut jam ante diximus, miro opere decoravit.

12. Beati pontificis Chunradi miraculorum insignia, quæ in hac quoque vita fuisse credimus innumera ¹¹³, ex scriptorum incuria temporibus nostris pauca sunt cognita; ac per hoc, quæ minus probabili dilicimus attestazione ¹¹⁴, posteris stilo omisimus ¹¹⁵ commendare; præsertim cum antiquis merita ejus ¹¹⁶ non indigeant testimoniis, quæ nova B semper ad sepulchrum illius ¹¹⁷ gratia tocias declarantur sanitatis.

13. Ut enim quædam ex his dicamus, duos a nativitate cæcos ibidem diversis temporibus illuminatos vidimus; et veritatis promissa sunt impleta: Qui, inquit, in me credit, opera quæ ego facio et ipse faciet (Job. xiv, 12). Christus enim cæco a nativitate visum reddidit; quod Pharisei calumpniantes, sub Moyse facere nequeunt, Chunradus vero ¹¹⁸ per Ihesum ¹¹⁹ potest et poterit.

14. Fertur, quendam utriusque pedis officio quatuor annis privatum, sex mensibus circa viri hujus memoriam baculorum sustentaculis gyrasse, crebrisque precibus pro adipiscenda sanitate noctes diesque continuasse. Ibi ¹²⁰ cum die quadam ligneis innitens ¹²¹ gressibus solitæ orationi instaret attentius, subita caligine hebet visus, obrigescunt manus, vires amittuntur, baculis elapsis homo labitur. Circumstantes accurrunt ¹²², eripere lapsum gestiunt, et ¹²³ absque voce et motu durantem mortuum credunt. Exequias tamen facturi, cadaver levant; et ecce oculos sensim aperire seminecem aspiciunt, extendere crura usque huc curva lætiores cernunt. Totus ergo in momento restitutus homo et Deo laudem et mortalibus adauxit fidem.

15. Quamquam autem ¹²⁴ signa non fidelibus sed infidelibus tribuantur, nonnumquam ¹²⁵ credentes, ut in fide crescant, ut in spe æternitatis et ¹²⁶ fervore caritatis proficiant, gratia quoque sanitarum pro-
vocantur. Puer quidam longa corporis molestia debilis effectus, extra hominis incessum manibus reptabat et pedibus. Hic fama beneficiorum beati viri attactus ¹²⁷, patri suo, quatinus Constantiam deferretur, supplicavit ¹²⁸ innixus. Qui filii congaudens Dei, annuit petitioni. Navicula ergo ad optatum

devectas locum, vasculi cavea excipitur, et tanquam immobile quid ante præsulis tumbam deponitur. Inde ¹²⁹ oblatione facta excutitur, ut miseræ conditioni astantes compatiantur. Videres quadrupedis more hominem reptare; et quia liminis vel graduum crepidine sanctuarium ingressus offendebatur, distendere genua retorta cogebatur. Tali scandens conamine, ad genitricis Dei pervenit altare; in quo munusculum oblaturus, primo hæc; deinde altiora petere manibus cœpit. quousque vcta peregit. Hoc igitur modo animal primum remansit erectum, et ex infirmi homine integrum pater recepit filium. Crederes matrem Domini hoc contulisse, si fides simplicior sanati ¹³⁰ concordaret ¹³¹. Sed per eam et cum ea Chunradum id potuisse, nulli dubium; at pro ¹³² hoc non incongrue utrique ascribitur, quod hinc spe, hinc re egens consequitur.

16. Vidimus mulierem ¹³³ plantis sulcantibus nates contractam circa sæpe dicendi patris voluisse mausoleum, ejusque omni annis diebus aliquot flagitasse suffragium. Quæ, pristino gressuum statu reintegrato, multis inibi annis curationis adeptæ fuit testimonio.

17. Altera quoque decenniali ægritudine confecta, usque ad ulcerum saniem tam ex sinistro latere quam ex collo periculosius erumpentem devenit. tandem aliquantulum fluor ille exsiccatur ¹³⁴ execrabilis, sed tabefactum manet ¹³⁵ brachium cum manu ejusdem lateris. Denique sæpius in somnis vidit, se memoriæ beati viri assistere, indeque curatam recedere. Evigilans, de imaginaria quidem salute tristabatur, sed occultiori quadam spe consolabatur. In qua et cum aliis, quos illius temporis festivitas attraxerat, civitatem ingressa sociis ¹³⁶ ad ecclesiam properantibus, nuditatis verecundia hospitio retinetur sola. O mira, o stupenda Conditoris judicia! Multi enim ¹³⁷ nesciunt, et sanissimi divitiis affluunt, nudi sunt justicia, et incedunt ornati gemmis et purpura; hæc autem paupercula durissimis ¹³⁸ afflicta cruciatibus, cum nudo Adam latitat verecundius, nisi quod ¹³⁹ ille pro paradysi ejectione, ista pro ecclesiæ mœrebat sequestratione, uterque tamen obnoxius morti ac per hoc pudoris confusione. Hanc igitur mulierculam paupertate a publicis arcente, gemino ¹⁴⁰ misera, tum frustratæ spei, tum mendicitatis torquebatur dolore, rivisque lacrimarum uberrimis nonnullos qui eam noverant ad pietatem flectit compassionis. Vestibus ergo populari vehementia ¹⁴¹ collatis induitur; ad eum, cui hactenus in visu præsentabatur, frequenti turba deducitur. Super cujus sarcophagum aridam dextera fulciete offerens manum ¹⁴² miseræ

VARIÆ LECTIONES.

¹⁰⁹ deest 2. ¹¹⁰ scilicet 2. ¹¹¹ excursa 2. ¹¹² Spiritu — decoravit desunt 2. ¹¹³ cujus signa vel miracula, quibus cum numerosius in hac credimus fuisse vita, ex 2. ¹¹⁴ relatione 2. ¹¹⁵ nolimus 2. ¹¹⁶ deest 2. ¹¹⁷ ejus 2. ¹¹⁸ deest 2. ¹¹⁹ Christum 2. ¹²⁰ ubi 2. ¹²¹ 1. solito innixus g. o. 2. ¹²² occ. 2. ¹²³ sed 2. ¹²⁴ enim 2. ¹²⁵ n. tamen 2. ¹²⁶ ac. 2. ¹²⁷ attractus 2. ¹²⁸ supplicat enixius 2. ¹²⁹ unde 2. ¹³⁰ sanitati 1. ¹³¹ commodaret 1. ¹³² ac per 2. ¹³³ m. quandam 2. ¹³⁴ exsiccatur 1. siccatur 2. ¹³⁵ remanet 2. *cujus lectiones non omnes attuli.* ¹³⁶ sociisque 2. ¹³⁷ cum 2. ¹³⁸ dir. 2. ¹³⁹ quidem 1? ¹⁴⁰ gemina 1. ¹⁴¹ ita 1. 2. ¹⁴² dexteram f. o. manu 1.

sux plena fide fecit sacrificium. Nec diu supplicans tardatur, dum manus cum brachio redivivo donata motu retrahitur.

18. Item puella confluentem in hunc locum innumeram multitudinem comitabatur; quæ digitis in volam ¹⁴³ contortis, ex utero matris excruciabatur. Hæc dum protinus curaretur, lascivior aut simplicior, rem celans egreditur. Incommodo statim priori occupatur; manca, nimio hæsitans stupore, periclitatur. Ocior tamen redit, confitetur quod celavit, mirantibus cunctis sanitatem quam amisit denuo recepit.

19. Gallus quidam Pictaviensis, duodecim annis claudus, ad urbem Constantiam ¹⁴⁴ longævus viator venit. Hic, ut solitum est, vice pedis alterius base lignea nequaquam sustentatur; sed ¹⁴⁵ baculis ascellas rodentibus, tripes ferebatur. Tibia quippe cum pede arefacta et fere in fistulæ subtilitatem redacta, totus in poplite humor nocivus concrevit, ac per hoc genu in maximum tumorem excrevit. Sex ergo mensibus in urbe moratur, et visis tantis curationum beneficiis, ad spem recuperandæ sanitatis ¹⁴⁶ animatur. Ecclesiam frequentat; ut sui, jam tempus multum in dolore habenti, ¹⁴⁷ ut ex longinquo venienti, ¹⁴⁷ pater sanctus misereatur, supplex postulat. Interea nox sanctissimæ pentecostes supervenit, in qua excubias circa sepulchrum ejus devotus egit. Ventum est ergo ¹⁴⁸ ad matutinorum vigilias, et novo cruciatu dicta membra jam dudum emortua incipiunt torqueri, ita ut jam de repentino dolore magis quam de gressus afficeretur privatione. Sensus in brevi amittitur ¹⁴⁹, ipsa quoque vox adimitur. Hora dicendi cantici « Te Deum laudamus » instabat, et homo vires cum incessu naturali recuperabat. Supplici ergo laude Deo ¹⁴⁸ jubilatur, dum Spiritus paraclitus et propria festivitate et hominis liberatione universos consolatur.

20. Puerum quendam in clero constitutum, sed immatura paralysi debilitatum, parentes ad hunc transferunt patronum. Et quia non de infimis natalibus erant procreati, plures condolentes tam suæ quam genitorum ¹⁵⁰ conveniunt oppressioni. Non minima ergo plebe stipati, debilem suum ante viri Dei memoriam exponunt, seque in terram pro eo supplicatim mittunt. Quid amplius ¹⁵¹? Fides eorum ex alto respicitur, æger Chunradi meritis attollitur, pontifex summus in ministro tabernaculi perfectioris honoratur, mirabilis Deus in sanctis suis prædicatur.

21. In cœnobio quodam sanctimonialium duæ ¹⁵² virgines diversis laborabant ægritudinum molestiis; una siquidem ex vomitus instantia non retinens mensibus octo alimenta desperabatur ¹⁵³ altera paralysi gravissima resoluta periclitabatur ¹⁵³. Com-

A pertis hujus patris virtutum præconiis, ab ipsis claustris seris pia spe trahuntur, sed tam morbi quam infirmæ ætatis pudore a publico repelluntur. Nox igitur huic fluctuationi satisfactura præstolatur, in qua navi inpositæ, prima vigilia — non enim longe distabant — ad urbem perveniunt. Intromissæ præsulis velut coram vestigiis positæ, fide ¹⁵⁴ plenissima prosternuntur; pro salute diu sperata preces cum lacrimis a pernoctantibus funduntur. Est autem loco in eodem memorati viri poculum lignenm non indebita veneratione hactenus servatum; unde cum summa aviditate modicum aquæ gustassent, vis quædam cœlestis undam prosequitur, quæ perfectam in eis medicinam operatur. Ad cœlum hinc inde laudum voces tolluntur; ipsa enim qua a clero civitatis et populo læticia prosequuntur, virgines a sororibus incolumes excipiuntur.

22. Vidimus etiam ab infantia aliam paralyticam ibique jam in adulta ætate sanatam. Hæc politæ ¹⁵⁵ inmemor gratiæ, petulantior vagatur; amissaque virginitate, per quendam clericum profitemem grava efficitur. Concepit ergo dolorem et peperit iniquitatem, quia pristinæ statim debilitatis induit confusionem. Cogitur misera ad pœnitentiam, revisit patris Chunradi clementiam, optinet denuo per eum ¹⁵⁶ curata veniam. Ex integro tamen postea minime convalescit, ut artus imbeciliores violatæ mentis deplorent ¹⁵⁷ integritatem.

23. Jam vir egregius, fama trahente, non modo ubi requiescit a male habentibus frequentatur, sed etiam ubi vis ferrarum auxilium ejus in cunctis angustiis imploratur et imprecatur ¹⁵⁸. Siquidem adolescens quidam dum Thurix fluvium vespertino tempore per incultum vadum aliquando vellet transire, repente fundo limoso et arborum radicibus unda ¹⁵⁹ congestis hæret irretitus. Validiori impellitur torrenti, et quia obsistendi seu quoquam divertendi locus non occurrit hærenti, utroque pede ¹⁶⁰ ad natandum divaricatur. Manibus flumen sulcatur, sed pedibus innotis, aquæ impetu ac frutice caput obruitur. A servantibus in ripa quas ¹⁶¹ nudus deposuerat vestes, nimio attoniti clamore juvenis advocantur parentes. Res flebilis a sororibus duabus — hæ ¹⁶² enim fratrem submersum comitabantur — confusa voce singultibus refertur, locus periculi monstratur, discurritur, quæritur, nec invenitur. Tota vociferantium ejulata percussa accurrit villa, et quia quæsitus non comparet, retribus pro saltim tumulando cadavere laboratur. Noctis jam tenebræ instabant, quæ sinem quærendi dabant, spem inveniendi negabant. Communi ergo omnium voto specialibus beati Chunradi patrociniis sive in corpore sive extra corpus homo commendatur, et sic ad tristes lares reditur. Tertia parte primæ noctis vi-

VARIÆ LECTIONES.

¹⁴³ uolum 1? ¹⁴⁴ cl. constantia 2. ¹⁴⁵ sed — ferebatur *desunt* 2. ¹⁴⁶ salutis 2. ¹⁴⁷ m. habentis — venientis 2. ¹⁴⁸ *deest* 2. ¹⁴⁹ amittit 1? ¹⁵⁰ geniti 2. ¹⁵¹ a. morer 2. ¹⁵² duo 1. ¹⁵³ desperatur — periclitatur 2. ¹⁵⁴ coram positi v. f. 2. ¹⁵⁵ petite 1. ¹⁵⁶ precum 1? ¹⁵⁷ implorent 1. ¹⁵⁸ impretatur 2. ¹⁵⁹ unde 1. ¹⁶⁰ u. p. *desunt* 2. ¹⁶¹ quis 1. ¹⁶² hæc 1.

giliae transacta, et ¹⁶³ ecce gravior unda, quasi de obice indignata, in quandam se voraginem circa oppositum ¹⁶⁴ animal collegit ¹⁶⁵, et hoc impetu sinuoso prorumpente, ad litus eum e regione aquarum transvexit. Ex terra factus, aridam ¹⁶⁶ ut a se alienam miratur; nullatenus contrariam naturæ aquam, utputa quæ eum extinguere non potuit, suspicatur, dum Creatori, sive ad vitam, sive ad mortem, ab utroque ¹⁶⁷ indifferenter serviatur. Insuper de rerum permutatione et unde has paciatur tenebras, qui clara die subierit undas, secum hæsitans longam, ¹⁶⁸ ordine transposito, pernitionis moram æstimat brevissimam, dum e converso breve omne delicio-

sum et longum ducatur omne periculosum. In se tandem aliquando reversus, domum regreditur, nuditatis suæ necdum memor. Ut genitus tamen recognitus, genitorum suscipitur ¹⁶⁹ amplexibus. Crastina illuxit dies, et velut emersus ab inferis, irruenti turba vallatur ut alterius seculi nuntius; quid secum ageretur, qualiter evaserit, percunctatur. Alter igitur salvationis modus, non minima inquisitione facta, ignoratur, nisi qui fide omnium concordanti ¹⁷⁰ verissimus probatur, quod nimirum illius meritis sit liberatus, cujus fuerit, mortalium destitutus auxiliis, singulariter commendatus

VARIÆ LECTIONES.

¹⁶³ deest 2. ¹⁶⁴ app. 2. ¹⁶⁵ a, se c. 1. ¹⁶⁶ deest 1. ¹⁶⁷ u. elemento 2. ¹⁶⁸ longo 1. ¹⁶⁹ g. stupentibus excip. 2. ¹⁷⁰ exundanti 2.

ANNO DOMINI MCXXXIV

MUNIO MINDONIENSIS

HUGO PORTUCALENSIS

IN GALLÆCIA EPISCOPI

ET

GERARDUS PRESBYTER

NOTITIA

(ANTONIO *Bibliotheca Hispana vetus*, t. II, p. 19)

Inter insignia veteris historiæ nostratis monumenta præcipuo quodam loco habita semper fuit *Compostellanæ Ecclesiæ Historia*, cujus auctores fuere Munio, Mindoniensis, et Hugo Portucalensis sedium in Gallæcia episcopi, cum Gerardo presbytero. Munius, alias *Martinus* (quod idem nominis est, sicut et Nunnus, sive Nonnius, vulgo inter nos *Nuno*, adnotantibus originum nostrarum vindicibus (1), ex thesaurario Compostellanæ Ecclesiæ factus Mindoniensis præsul, capellanus et a secretis fuisse dicitur Alphonso regi VII, *Imperatori* cognominato, instrumenti cujusdam testimonio (2) cui ita se subscripsit: *Munio Mondoniensis episcopus et capellanus regius notavit*. Anno scilicet 1126. Idem pars fuit regis adversus Saracenos expeditionis circa annum 1130 factæ: cui inter alios, ut moris fuit, episcopos interfuisse ipsum observavit Prudentius Sandovalius in hujus regis Alphonsi VII *Historia* (3),

B sub nomine tamen Vallobricensis episcopi, quod idem esse ait ac Mindoniensis. Vere enim locus, ubi ædificata urbs fuit, Vallibriensis (4), hodie *Valdeabria* dictus. Munius Alphonsius a nemine hic audit (5).

Hugo, item Portucalensis antistes, Gallus natione, ut creditur, tam ex hoc ejus quam ex Guilielmi cujusdam nomine, qui se, his diebus quibus Hugo sedem hanc tenuit, fratrem se episcopi cuidam instrumento subscripsit: de quo a Roderico da Cunha in *Historia* monemur Portuensium episcoporum. Idem enim est oppidum *Portucale* antiquum ab Idacio (6), et in Dulcidiano carmine episcoporum sui temporis memoratum, cum *Portu*, sive *Porto Lusitanorum*, cui urbi laudatus Hugo præfuit. Et hic ille est Hugo Portucalensis, quem hujus sæculi nugatores ante aliquot annos epistolæ cujusdam ad Mauricium archiepiscopum Bracarensem scriptæ

(1) Mariana lib. XVI, cap. 6. Colmenares *Historia de Segobia*, pag. 282.

(2) Ægidius Gonzalez Davila in *Theatro Eccl. de Mondoñedo*, pag. 421.

(3) Fol. 146, pag. 2.

(4) Davila ubi proxime, pag. 407 et 412. Jeyes

Hist. de la orden de S. Benito, cent. 1.

(5) Pellizer en el *Memorial de los Saavedras*. Ægid. Gonzalez in *Theatro Compostell. Eccles.*, cap. 9, pag. 44. Zurita, lib. 1, cap. 39.

(6) In Chron. sub Marciani imperio.